

Thuiszitters in Beeld

'Het begint met aandacht'

In het voorjaar van 2017 is de projectgroep Thuiszitters in Beeld van het samenwerkingsverband VO aan de slag gegaan met het ophalen van het beeld van de 'thuiszitters' in de regio. De groep bestaat uit deelnemers vanuit het samenwerkingsverband, Heliomare en leerplicht (Den Helder). Ellen Frederiks, begeleider van het OSP van het Regius College, is een van hen. Ze vertelt over haar bevindingen.

De opdracht aan de projectgroep was onder andere

- Zicht krijgen op alle leerlingen (4 categorieën) die niet naar school gaan en sluitende afspraken over uitwisselen gegevens van gemeenten (leerplicht), SWV VO en VO-scholen.
- Analyse van gegevens met betrekking tot redenen van thuiszitten.
- Beeld krijgen van de ondersteuningsbehoefte van deze leerlingen en het huidige aanbod van scholen en samenwerkingsverband.
- De samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverband en gemeente verstevigen.

Allereerst maakte de projectgroep een analyse van de redenen van thuiszitten. Het eerste beeld is dat er veelal chronische, somatische en psychische klachten onderliggend zijn. Leden van de projectgroep hebben vervolgens alle ondersteuningscoördinatoren van de VO scholen in de regio benaderd om dit beeld te verifiëren. De interviews boden een rijk beeld

aan ervaringen, meningen, wensen en mogelijkheden op, beschreven in het eindverslag. 'Het eindverslag wordt eind maart gepresenteerd', vertelt Frederiks.

Aanbevelingen

De aanbevelingen zijn onderverdeeld in verschillende gebieden, zoals preventie, interventie en partnerschap met ouders. Een preventieve aanbeveling is bijvoorbeeld extra aandacht en gebruik van de checklist bij langdurig zieke leerlingen in het PO. Of de fysieke aanwezigheid van de leerplechtambtenaar op school, omdat het meerwaarde heeft voor school, ouders, leerlingen en leerplicht. Overigens wordt deze aanbeveling onder andere in Den Helder al in praktijk gebracht. Uitgangspunt is dat er een reden is voor het verzuim. Bijtijds delen en in gesprek gaan met ouders, leerplechtambtenaar, mentor en anderen die nodig zijn, is belangrijk. De mentor legt contact met het thuisfront. Het is zaak om in een zo vroeg mogelijk stadium te signaleren en in te grijpen.

Ouders

Op het gebied van interventie doet de projectgroep de aanbeveling om een plan niet uitsluitend te richten op een inhaalprogramma voor toetsen, maar te richten op het behalen van een startkwalificatie. De ondersteuning start met het opstellen van een haalbaar plan en een andere aanbeveling is om bij het gesprek voor het opstellen van een haalbaar plan deskundigen in te schakelen om de juiste vragen te stellen. In het kader van het partnerschap met ouders: ouders zijn een onderdeel van het plan voor de leerling. Aanbeveling is om duidelijk te bespreken welke taken en verantwoordelijkheid ouders in het plan hebben en welke verwachtingen ouders en school over en weer hebben. Frederiks: 'Denk ook aan meer vergaderen op casusniveau. Kortere lijnen met externe hulpverlening. Meer observeren in de klas om preventief te werken en de expertise van docenten verhogen. Belangrijk is ook om de overgang tussen PO en VO beter te begeleiden en eigen tussentijdse doelen te stellen. Tegelijkertijd is het waar dat het probleem lastig is op te lossen. Er moet eerder gesignaleerd worden; er wordt nu nog vaak te laat aan de bel getrokken.'

Wat kan nog wél

Het contact met leerplicht zal een vervolg krijgen op casusniveau met als insteek: wat kan er nog wél voor een

leerling worden ondernomen? Het gaat dan om casuïstiek waarin alle mogelijkheden al benut lijken te zijn. Ook is het de bedoeling om met elkaar in overleg te gaan bij het verlenen van vrijstellingen door leerplicht, tevens een aandachtspunt voor de inspectie. Aan de aanbodkant is gekeken naar de (on)mogelijkheden van het gebruik van IVIO en extra inzet op arrangementen voor thuiszittende leerlingen. Dit laatste kan bijvoorbeeld in de vorm van "functioneel koffiedrinken" bij de leerling thuis en, indien mogelijk, gefaseerd instromen in een voorziening of school van herkomst. Ook worden regelmatig SWV VO-vertegenwoordigers betrokken bij het CTO over thuiszittende groep 8-leerlingen om de mogelijkheden in de PO-VO-overstap te verkennen.

Depressiviteit

Op het moment van schrijven telt het samenwerkingsverband 26 thuiszittende leerlingen, waarvan bijna een kwart uit de groep langdurig zieke leerlingen bestaat en ongeveer 20 procent te kampen heeft met psychische problematiek. 'Met de projectgroep hebben we ontdekt dat veel van deze leerlingen psychosociale problemen hebben. Veel depressiviteit ook, en angststoornissen. Dat is een grote oorzaak. De achterliggende redenen kunnen natuurlijk

divers zijn', vertelt Frederiks. In een scriptie diepte ze de relatie tussen depressieve stoornis en thuiszitten verder uit. Bij een depressieve stoornis is het functioneren in lichamelijk, affectief en motivationeel opzicht geremd en is er een onvermogen om te genieten. De stemming is somber, mat en afgevlakt. Verder komen er vaak cognitieve symptomen voor zoals school- en leerproblemen, schuldgevoelens of een slecht eigenbeeld. Jongeren met een depressieve stoornis kunnen last hebben van stemmingschommelingen, angsten, antisociaal gedrag, zich terugtrekken en schoolangst. Het niet naar school gaan van een kind geeft een ouder veel zorgen. Het kind raakt cognitief en sociaal emotioneel achter. Voor de school vergt het een maximale inzet om het kind weer naar school te krijgen. Hiernaast moeten externe instanties mensen inzetten en dit kost de overheid geld. Het is daarom belangrijk om de signalen van een depressie te herkennen en kennis te hebben van de aanleg en omgeving van het kind.

Herkennen en signaleren

Signaleren en aangeven: dat zijn de belangrijkste taken van een leerkracht. Frederiks: 'Om te onderzoeken welke maatregelen er nodig zijn om te voorkomen dat depressieve kinderen thuis

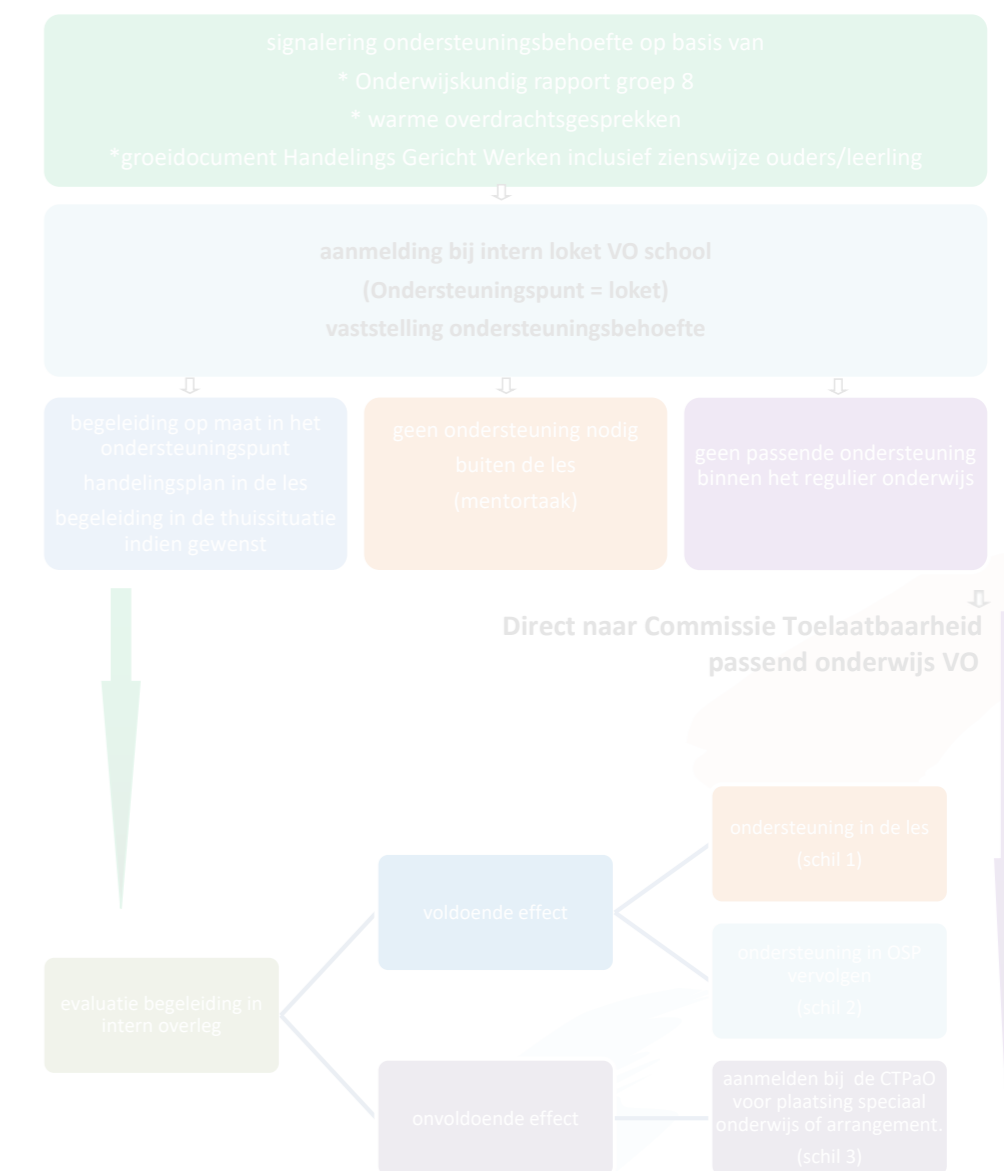
komen te zitten, is allereerst literatuuronderzoek gedaan. Uit dit onderzoek kwamen zeventien adviezen naar voren die gegeven kunnen worden.' Hierna is er, aan de hand van praktijkonderzoek, bekeken welke maatregelen school momenteel al neemt om het probleem te voorkomen. Om dit te onderzoeken zijn er bij zorgcoördinatoren semigestructureerde interviews afgenomen. Door de uitslag van het praktijkonderzoek te vergelijken met de theorie zijn er elf maatregelen overgebleven die geadviseerd worden aan het Regius College. De schoolpsycholoog wordt direct ingeschakeld als er een vermoeden is van een (mogelijk) depressieve stoornis van een kind.

Wanneer het blijkt dat er thuis problemen zijn, komt de schoolmaatschappelijk werker in beeld. Omdat het thuiszittersprobleem bij de depressieve stoornis actueel is en voor alle docenten en ouders speelt, is het van belang hier (blijvend) aandacht aan te besteden. 'Ik zie wel resultaat van de genomen stappen en leerlingen druppelsgewijs of met een aangepast rooster terugkeren. Daar kunnen we vanuit het OSP ook ondersteuning bij bieden. Maar herkennen is en blijft essentieel', aldus Frederiks. Ze is overtuigd van de kracht van het eindverslag en de aanbevelingen. Het plan is om de projectgroep intact te houden. De interviewwonder heeft de aandacht voor de thuiszittende leerling weer verscherpt, en het is zeker de moeite waard dit eens per twee à drie jaar te herhalen. Er is hoe dan ook voldoende reden om hier aandacht aan te besteden, het begint tenslotte met aandacht.

Het eindverslag van de projectgroep Thuiszitters in Beeld is op de website swvkopvannoordholland.nl in te zien.

Procedure toewijzing ondersteuning of toelaatbaarheidsbepaling speciaal onderwijs

Aanmelding vanuit groep 8 of gedurende de VO schoolloopbaan:

Invullen groeidocument

De samenwerkingsverbanden PO en VO hebben hun eigen versie van het groeidocument ontwikkeld, beide gebaseerd op de uitgangspunten handelingsgericht werken. Bij de overstap van het PO naar het VO wordt het PO document overgedragen als dit voor de leerling al in gebruik is. Bij een "nieuwe" aanmelding is het meer voor de hand liggend om het VO document te gebruiken. Het groeidocument wordt gebruikt om, met de leerling, de docenten en de ouders de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van de leerling en indien nodig van de docent en ouders zorgvuldig in kaart te brengen. Samen met de evaluatie van het plan van aanpak vormt dit de onderlegger voor een aanvraag voor een toelaatbaarheidsverklaring of arrangement bij de commissie toelaatbaarheid VO. Het groeidocument is sinds het gebruik in augustus 2014 meerdere malen geëvalueerd en bijgesteld. Op de website www.swvkopvannoordholland.nl is de meest recente versie van het VO document te vinden, alsmede een ingevuld voorbeeld en een toelichting met tips voor het invullen.

Aanmelden

Bij de aanmelding voor ondersteuning in het VO zijn meerdere functionarissen in het VO betrokken. De scholen vullen dit op hun eigen manier in; teamleiders, ondersteuningscoördinatoren en begeleiders in het ondersteuningspunt kunnen allemaal een rol vervullen. Het ondersteuningspunt fungeert als intern loket. PO en VO hebben afspraken over de mogelijkheid van het bijwonen van OT overleg of een overleg in de commissie toelaatbaarheid PO door VO vertegenwoordigers. Het kan dan gaan om vraagstukken als: "Is regulier of speciaal onderwijs de best

passende plek?" of: "Kan een leerling beter bij het Praktijkonderwijs worden aangemeld?". Als tussenstap biedt het VO observaties in de lessen in het PO aan om een advies te verrijken. De laatste twee jaren weet men elkaar steeds beter te vinden en wordt er goed gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

Arrangementen

Het samenwerkingsverband VO kent geen aparte arrangementen toe die binnenschools worden uitgevoerd, zoals in het PO. De ondersteuning op de scholen wordt geboden zonder toewijzing door de commissie toelaatbaarheid, onder andere in het ondersteuningspunt (OSP). Deze toewijzing valt onder de verantwoordelijkheid van de betreffende VO school. Er kan bij de CTPaO een individueel arrangement worden aangevraagd voor de Rebound. Begeleiding vindt dan op een buitenschoolse locatie plaats voor een maximum van zes maanden. In dat geval is de jeugdhulpverlening nauw betrokken.

Consultfunctie CTPaO

Net als in het PO kent de Commissie Toelaatbaarheid VO de consultfunctie. Scholen, leerplicht en in een enkel geval ouders kunnen advies vragen met betrekking tot passende trajecten en "out of the box" oplossingen.

Gebruikte afkortingen:

CTPaO : Commissie toelaatbaarheid
Passend Onderwijs (VO)
OT : Ondersteuningsteam (PO)
OSP : Ondersteuningspunt (VO)